

מובא במשנה שזקן או חולה יכולים לשלוח גט, ומביאים את הגט לאשה. ואין חוששים שמא מת המשלח והגט בטל, נפקא מינה אם תהיה האשה חייבת ביבום או חליצה, וכן האם תוכל להינשא לכהן. רש"י מבאר מדוע נותנים לאשה את הגט בחזקת שהזקן או החולה קיימים, וכך לשונו (שם כח.):

נותנו לה בחזקת שהוא קיים - ולא חיישינן שמא מת ובטל שליחותו ומדאורייתא נפקא לן בהכל שוחטין (חולין דף י:): **העמד דבר על חזקתו.**

כלומר, מעמידים את הזקן או החולה בחזקה שהוא חי, ולא חוששים שהוא מת.

רבא מעמיד את המשנה באופן שלא מדובר בכל זקן או חולה, וזה לשון הגמרא (שם):

אמר רבא: לא שנו אלא זקן שלא הגיע לגבורות, וחולה, שרוב חולים לחיים, אבל זקן שהגיע לגבורות, וגוסס, שרוב גוססין למיתה - לא.

הזקן המדובר במשנה הוא זקן מתחת לשמונים שנה, משום שמעל גיל פ' שנה אזי הוא נחשב גוסס (וגוסס אין דינו כסתם חולה כאמור). רבא מוסיף הגדרה נוספת "רוב חולים חיים" כלומר, מעמידים את חייו של החולה והזקן עפ"י רוב. כך ביאר הפני יהושע (ד"ה אמר) שהרי "רובא וחזקה רבא עדיף".

אך אביי מקשה על העמדתו של רבא, שהרי יש ברייתא שאומרת שזקן אפילו בן מאה שנה נותן גט לשליח ואינו חושש, וכך לשון הגמרא (שם):

איתיביה אביי: המביא גט והניחו זקן, אפי' בן מאה שנה - נותן לה בחזקת שהוא קיים! תיובתא. ואי בעית אימא: כיון דאיפליג - איפליג.

זקן אפילו בן מאה יכול לשלוח גט, ע"כ מדוע רבא אמר שרק עד גיל גבורות שמונים שנה? עונה הגמרא "תיובתא", כלומר דוחה את שיטת רבא. אמנם מביאה הגמרא גם אפשרות נוספת ליישב את דברי רבא: בן מאה יכול להביא גט, מפני שהפליג משאר כל דרך הארץ לכן יש לו חזקה מיוחדת (חזקה ולא רוב). אך זקן בגיל גבורות אינו עומד בחזקה או רוב זה.

הרשב"א (ד"ה אמר) מדייק מפסיקת הרי"ף שדעתו של רבא נדחתה. למרות שהגמרא מנסה ליישב את שיטתו עם הברייתא. אך שאר הפוסקים לא הביאו את שיטת רבא, שיש לחשוש בזקן בין שמונים, ולא בן מאה (השו"ע באבן העזר סי' קמא הביא את שיטת רבא ביש אומרים).

א"כ מדוע הגמרא תירצה בתירוץ דחוק את דברי רבא? ובמידה והתירוץ טוב, מדוע נאמר תיובתא?

נראה לענ"ד שהתירוץ אינו עומד עם הברייתא בצורה שלמה כמו שהוא מופיע בירושלמי. התירוץ של הגמרא מלמד שיש חשיבות לחזקה מצד עצמה, ללא "חיים.. לחיים" כמו שטען רבא. ע"כ יש לדון את הזקן בן המאה בכלים שאינם של רוב, אלא באופן של אדם שנטה מדרך כל הארץ- מהטבע. ואולי אי אפשר לדון כך בהלכה, במקרים שאינם כדרך הטבע. לכן נאמר "תיובתא" על שיטת רבא, כי הברייתא אומרת שכן מאה יכול לשלוח גט. ודבר שני גם אם נתרץ, אזי זה מצד החזקה ולא מצד הרוב כמו שטען רבא.

משמעות הברייתא בירושלמי מתבארת באופן שונה מהבבלי, וכך מובא שם (פ"ג ה"ג):

תני בר קפרא, אפילו הניחו בן מאה שנה ועשה בדרך עוד מאה שנה, נותנו לה בחזקת שהוא קיים.

כלומר, אפילו היה המשלח בן מאה, והשליח התעכב בדרך מאה שנה, עדיין מעמידים על חזקת חיים של המגרש. ויש לעיין בירושלמי, לא רק שהוא חולק על שיטת רבא ותירוץ (עיי' רשב"א ריטב"א ועוד). אלא עולה מדבריו שאפילו מאתיים שנה יכול האדם להחזיק בחיים! וכך מברר הגר"ש אלישיב (שם):

איתא בירושלמי דאפילו שהה שליח בדרך ק' שנה. עיין שם. **ונפלאתי דלמעשה איך סומכין בזה על חזקת חיים? כשהדבר ידוע לכול, שזה סיכוי אחד מאלף! ולא מצאתי למי שעמד בזה..**

נראה לענ"ד שהירושלמי מחדד כמה גדול כוח החזקה, כלומר, אדם מוחזק כחי (אפילו זקן). וכל עוד שלא שמעו שהוא מת, אזי מכוח החזקה חיים עד העולם. וכך כתב הפני משה (ד"ה אפילו):

כלומר, דאין גבול וזמן לזה ולעולם בחזקת שהוא קיים חשבין ליה.

המוחזקות היא שפועלת ומשאירה אותו בחיים, העמד דבר על חזקתו גם אם אין רוב אנשים חיים מעל מאה שנה. נראה לענ"ד שהבנה זו מתאימה לאוירא דארץ ישראל ביחס לעולם של זקנה מופלגת, וכך מובא בגמרא בברכות ביחס לזקנה בין א"י לחו"ל (ח.):

אמרו ליה לרבי יוחנן: איכא סבי בבבל. תמה ואמר: "למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה" כתיב, אבל בחוצה לארץ לא!

מוחזק היה רבי יוחנן שאין זקנה בבבל, בין בצורה טבעית (עיי' פתח עיניים לחיד"א), ובין בצורה רוחנית. אך על ארץ ישראל יש הבטחה של בורא עולם "למען ירבו ימיכם.. על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם כימי השמיים על הארץ". וכך אומר רבינו בחיי על הפסוק המופלג הנ"ל (דברים יא, כא):

ויחן עוד לומר שיהיה הבטחה לעתיד לבא כי בזכות התורה יארכו ימים ויחיו חיים ארוכים ארבע מאות וחמש מאות שנה, זהו שאמר: **כימי השמים על הארץ, שהרי ת"ק שנה מן השמים לארץ**, וכן התנבא ישעיה ע"ה לעתיד ואמר: (ישעיה סח, כב) "כימי העץ ימי עמי", כאותו זמן של אדם הראשון שאכל מן העץ והיו ימי האדם וחייהם ארוכין, כן יהיו ימי עמי לעתיד.

כלומר, **החיים בארץ עתידים להיות כחמש מאות שנה. אולי הירושלמי מכוון אל העתיד, אפילו זקן בן מאה, ושליחו התעכב מאה שנה, אזי לא הגענו מבחינה עתידית לחצי מחייו של האדם.** כך אולי אפשר לתרץ את תמיהת הגר"ש אלישיב על הירושלמי.